

KOPAONIČKA ŠKOLA
PRIRODNOG PRAVA
SLOBODAN PEROVIĆ

Universitas Iuris
Naturalis Copaonici

UNIFIKACIJA PRAVA I PRAVNA SIGURNOST

Zbornik radova 33. Susreta
Kopaoničke škole prirodnog prava
Slobodan Perović

MEĐUNARODNA NAUČNA
KONFERENCIJA

Beograd, 2020. | Tom I

33
godina

Projekti i publikacije Kopaoničke škole prirodnog prava predstavljaju poseban interes za UNESCO jer one nesumnjivo doprinose unapređenju ljudskih prava i jačanju Međunarodnog prava. Njihov cilj u potpunosti odgovara tekućem procesu reformi ljudskih prava u okviru sistema OUN.

(Iz obrazloženja Odluke UNESCO o dodeli pokroviteljstva Kopaoničkoj školi prirodnog prava od 6. juna 2005.)

KOPAONIČKA ŠKOLA PRIRODNOG PRAVA – SLOBODAN PEROVIĆ
KOPAONIK SCHOOL OF NATURAL LAW – SLOBODAN PEROVIĆ

Universitas Iuris Naturalis Copaonici
Trideset treći susret
33rd Meeting

**UNIFIKACIJA PRAVA
I PRAVNA SIGURNOST
UNIFICATION OF LAW
AND LEGAL CERTAINTY**

Zbornik radova 33. susreta Kopaoničke škole prirodnog prava
– Slobodan Perović
Proceedings of the 33rd Meeting of Kopaonik School of Natural Law
– Slobodan Perović

MEĐUNARODNA NAUČNA KONFERENCIJA
INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

Beograd, 23. decembar 2020
Belgrade, 23 December 2020

Tom I/Volume I

Beograd, 2020

UNIFIKACIJA PRAVA I PRAVNA SIGURNOST
UNIFICATION OF LAW AND LEGAL CERTAINTY

Zbornik radova 33. susreta Kopaoničke škole prirodnog prava – Slobodan Perović
Proceedings of the 33rd Meeting of Kopaonik School of Natural Law – Slobodan Perović

Međunarodna naučna konferencija, 23. decembar 2020.

International Scientific Conference, 23 December 2020

Izdavač/Publisher

Kopaonička škola prirodnog prava – Slobodan Perović

Krunska 74, Beograd

E-Mail: office@kopaonickaskola.rs

www.kopaonikschool.org

Glavni i odgovorni urednik/Editor-in-Chief

JELENA S. PEROVIĆ VUJAČIĆ

Predsednik Kopaoničke škole prirodnog prava – Slobodan Perović

President of the Kopaonik School of Natural Law – Slobodan Perović

Sekretar/Secretary

Andrea Nikolić

Uređivački odbor/Editorial Board

prof. dr Miroslav Đorđević, prof. dr Đorđe Đorđević, dr Hajrija Mujović, mr Gordana Petković, prof. dr Edita Kastratović, dr Božidar Otašević, prof. dr Milan Škulić, prof. dr Olga Cvejić-Jančić, prof. dr Dragoljub Kavran, prof. dr Dobrosav Milovanović, prof. dr Zoran Lončar, dr Christa Jessel-Holst, prof. dr Dragor Hiber, akademik prof. dr Zoran Rašović, prof. dr Nikola Mojović, Ljubica Milutinović, prof. dr Gordana Ilić-Popov, akademik prof. dr Mirko Vasiljević, dr Dragiša Slijepčević, Miroslav Nikolić, Jasminka Obućina, prof. dr Jelena S. Perović Vujačić, dr Thomas Meyer, dr Nataša Hadžimanović, akademik prof. dr Vitimir Popović, prof. dr Stojan Dabić, Predrag Trifunović, Dimitrije Milić, prof. dr Sanja Danković Stepanović, prof. dr Gordana Stanković, prof. dr Nebojša Šarkić, prof. dr Rodoljub Etinski, akademik prof. dr Radovan Vukadinović, prof. dr Gordana Vukadinović, prof. dr Saša Bovan, prof. dr Vladan Petrov.

Međunarodni naučni odbor/International Scientific Committee

Xavier Blanc-Jouvan (profesor emeritus, *Université Paris I Panthéon-Sorbonne*, Francuska), akademik prof. dr Rajko Kuzmanović (predsednik Akademije nauka i umjetnosti Republike Srpske, Bosna i Hercegovina), dr Christa Jessel-Holst (Max Planck Institut za uporedno i međunarodno privatno pravo, Hamburg, Nemačka), prof. dr Francesca Fiorentini (Univerzitet u Trstu, Italija), akademik prof. dr Zoran Rašović (Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Crna Gora), akademik prof. dr Vlado Kambovski (Makedonska akademija nauka i umjetnosti, Severna Makedonija), dr Aleksandra Maganić (Pravni fakultet Univerziteta u Zagrebu, Hrvatska), dr Mateja Đurović (*King's College London*, Velika Britanija).

Kompjuterska obrada/Pre-print

Javorina Beker

Dizajn korica/Cover design

Uroš Živković

Tiraž/Number of Copies:300

Štampa/Print

FUTURA, Novi Sad

ISBN-978-86-903009-7-6 (serija) / ISBN-978-86-903009-8-3

Radovi u ovom Zborniku podležu anonimnoj recenziji od strane dva recenzenta. Recenzije i spisak recenzenata dostupni su u arhivi Kopaoničke škole prirodnog prava. Ocene iznesene u člancima objavljenim u ovom Zborniku lični su stavovi njihovih autora i ne izražavaju stavove uredništva ni institucija u kojima su autori zaposleni.

VANDA BOŽIĆ
MIRJANA ĐUKIĆ
ZORAN JOVANOVSKI

KAZNENOPRAVNI PRIKAZ I ANALIZA ZAŠTITE OD NASILJA NA ŠPORTSKIM NATJECANJIMA U HRVATSKOJ UZ OSVRT NA MEĐUNARODNOPRAVNA RJEŠENJA

Fenomen nasilja na športskim natjecanjima već duže vrijeme egzistira kao globalni problem, prisutan gotovo u svim državama. Suprotstavljanje nasilju podrazumijeva djelotvornu borbu kako bi se osigurala sigurnost građana, gledatelja, igrača, navijača, ali i očuvao javni red i mir. U radu je ukazano na pojam nasilja te je dat povijesni prikaz razvoja nasilja na športskim događajima koji kulminira s pojavom njegova najtežeg oblika, huliganizma. Na međunarodnom planu usvojena su ključna rješenja, među kojima skrećemo pažnju na Preporuku Stalnog odbora Vijeća Europe o sigurnosti, sigurnosti i uslugama na nogometnim utakmicama i drugim sportskim događajima (Recommendation Rec (2015) 1) koja je obuhvatila većinu dotad donijetih preporuka Vijeća Europe. U radu su autori izložili kaznenopravna rješenja uz analizu zakonskih odredbi kojima je regulirana zaštita od nasilja na športskim natjecanjima u Republici Hrvatskoj te su istražili stanje i kretanje nasilja na športskim manifestacijama. U radu su predložene određene de lege ferenda novele, u prav-

Dr Vanda Božić, docent Pravnog fakulteta Univerziteta Privredne akademije, Novi Sad, e-mail: vanda.bozic@pravni-fakultet.info.

Dr Mirjana Đukić, docent Pravnog fakulteta Univerziteta u Prištini, Kosovska Mitrovica, e-mail: mirjana.djukic@pr.ac.rs.

Dr Zoran Jovanovski, vanredni profesor Vojne akademije, Skoplje, e-mail: zoranjovanovski43@gmail.com.

cu upotpunjavanja postojećih zakonskih rješenja, ne bi li se kroz što efikasniju borbu protiv ovog fenomena osigurala sigurnost u zajednici.

Ključne reči: *športska natjecanja, gledatelji, igrači, navijači, nasilje*

NASILJE NA ŠPORTSKIM NATJECANJIMA – POJAM I POVIJESNI PRIKAZ

Iako postoje različita teorijska shvaćanja i definicije nasilja, opredijelili smo se za definiciju nasilja Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) prema kojoj je nasilje “namjerna uporaba fizičke sile ili moći, prijetnje ili akcije, protiv sebe, druge osobe ili protiv skupine ili zajednice, koja ili rezultira ili ima veliku vjerojatnost da će rezultirati ozljedom, smrću, psihološkom ozljedom, nerazvijenošću ili deprivacijom.”¹ Sastoji se od šest bitnih elemenata: 1) mora postojati namjera da se druga osoba povrijedi ili da joj se nanese neki oblik štete; 2) nasilje mora imati svoje trajanje i intenzitet; 3) nasilnik mora imati moć; 4) nasilje uključuje ranjivost žrtve; 5) nedostatak podrške; 6) posljedica.² Prema teoriji agresivnosti, agresija je stanje koje uvijek nastaje kao posljedica frustracije, ali valja istaći i da frustracija izaziva i dovodi do agresivnog ponašanja,³ međutim, kako navodi Berkowitz, agresivno ponašanje ne mora biti isključivo prirodno, ono se može steći, naučiti, kao što može i ovisiti od okoline.⁴

Pojam nasilja je veoma širok, pogotovo imajući u vidu da može biti upotrijebljeno pri bilo kojoj ljudskoj aktivnosti kao dio svakodnevnog života, a može biti i sastavni dio različitih vrsta i oblika kriminaliteta. Drugim riječima, preciziranje njegovog pojma u velikoj većini slučajeva veže se za određene kategorije kaznenih djela (ukoliko izuzmemo prekršaje i druge protupravne radnje). Tako se za najteži oblik nasilja na športskim natjecanjima koristi termin “huliganizam”. Međutim, i taj termin dalje, ima svoje šire i uže značenje. U širem smislu, huliga-

¹ Svjetska zdravstvena organizacija, <https://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>, 01.09.2020., isto i: Etienne G. Krug, Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, Anthony B. Zwi Rafael Lozano, *World report on violence and health*, World Health Organization, Geneva, 2002, 5, v. James A. Mercy, Linda L. Dahlberg, Anthony B. Zwi, “The world report on violence and health”, *Lancet*, 2002, 1083–1088.

² Više: Zaštitimo djecu od nasilja, <https://www.zastitimodjecuodnasilja.org/latn/?page=25&kat=2&vijest=27>, 01.09.2020., v. Ivana Zečević, *Priručnik – Program prevencije vršnjačkog nasilja u školama*, Banja Luka, 2010.

³ Više: John Dollard, Leonard W. Doob, Neal E. Miller, Orval Hobart Mowrer, Robert R. Sears, *Frustration and aggression*, New Haven, CT Yale University Press, 1939.

⁴ Više: Leonard Berkowitz, *Aggression - a social psychological analysis*, New York McGraw-Hill, 1962.

nizam predstavlja nedolično ponašanje, žargonski svojstveno jednom uličarskom stilu života. U užem smislu već ima ono značenje koje se odnosi na športska događanja. U tom kontekstu, huliganizam označava nasilničko ponašanje grupa navijača na različitim športskim natjecanjima, a upotrebljava se i kao sinonim za “divljanje” i izazivanje nereda na nogometnim utakmicama, na kojima ispoljavaju agresiju uništavanjem (destrukcijom) materijalnih stvari i/ili napadom ili povredom protivnika.⁵ Valja napomenuti kako pravna teorija i praksa Republike Hrvatske poznaje ovaj termin, ali se u normativnim aktima koristi termin kojim se ne naglašava vulgarnost u žargonskom smislu.

Povijesno gledano, huliganizam je prošao u svom razvoju kroz više etapa. Njegovi počeci datiraju iz 50-ih godina prošloga stoljeća, kada se ispoljavao na športskim borilištima kao posljedica društvene i kulturne suprotstavljenosti, što je predstavljalo uvod u ozbiljniju priču, koja je s vremenom poprimila međunarodne razmjere i elemente organiziranih kriminalnih i političkih struktura. Kako je huliganizam postao istoznačenica pojmu nasilja na nogometnim utakmicama čiji se korijeni vežu za Englesku (“kolijevku nogometa”) u kojoj krajem 60-ih godina prošloga stoljeća huliganizam zauzima sve više maha te biva okarakteriziran kao plansko, namjerno i organizirano vršenje nasilja.⁶ Od sredine 60-ih do sredine 70-ih godina prošloga stoljeća, razvoj medija predstavljao je podlogu za davanje publiciteta igračima i navijačima, jer su se nogometne utakmice počele pratiti putem TV, od kada su zapravo nemiri postajali i dalje bivali sve učestaliji.⁷ Sve do sredine 80-ih godina, nasilje u sportu dobija sve veće razmjere te se, osim u Engleskoj, njemu priklanjaju i navijačke grupe iz drugih europskih zemalja.⁸ Pored engleskih navijačkih grupa (Chelsy – “*Headhunters*”, “*West Ham*” – “*Inter City Firm*”), neredi i divljaštvo na nogometnim stadionima ispoljavaju i talijanske, njemačke i francuske navijačke grupe.

Valja napomenuti da je zapravo u ovom periodu, preciznije 1985. godine, nastupio prelomni trenutak, nakon kojeg je huliganizam, pokazujući da može izazvati i velike, tragične posljedice, postao centar pažnje široke lepeze međunarodnih, a u skladu s tim i nacionalnih dokumenata. Do sukoba između engleskih klubova (“*Juventus*” i “*Liverpul*”), došlo je prije 35. godina, sad već davne 1985.

⁵ Peter T. Leeson, Daniel J. Smith, Nicholas A. Snow, “Hooligans”, *Revue d'économie politique*, 2012, 122 (2), 73.

⁶ Roger Dufour-Gompers, *Dictionnaire de la violence et du crime*, Toulouse, Érès, 1992, 94.

⁷ Više o ulozi medija u športskim natjecanjima, Zoran Jovanovski, Vanda Božić, Saša Atanasov, “Nasilje na sportskim priredbama i uloga medija”, *Pravni život*, br. 9, Beograd, 2019, 503-520.

⁸ Više o nasilju na sportskim događanjima, Božidar Otašević, *Nasilje na sportskim priredbama*, Službeni glasnik, Beograd, 2015.

godine, 29. svibnja, na stadionu *Heysel* u Bruxellesu, kada je živote izgubilo 39 navijača (32 Talijana) većinom navijača Juventusa, dok je više od 400 ljudi bilo povrijeđeno, nakon čega je navedenim klubovima u narednih pet godina bilo zabranjeno učestvovati u europskim športskim takmičenjima.⁹ Stadion *Heysel* postao je sinonim za tragedije u nogometu, iako se prema broju stradalih ne smatra najtežom nesrećom koja se dogodila na športskom natjecanju. Navijači su se sukobili već prije same utakmice na ulicama Bruxellesa, što se nastavilo i naredna dva sata na samom stadionu, sve dok nije došlo do ozbiljnog povrijeđivanja. Nogometna utakmica ipak je odigrana s kašnjenjem od sat vremena, iz koje je kao pobijednik izašao Juventus.

Krajem 80-ih godina, neredi se toliko rasplamsavaju, da su se čak mogli brojati i u tisućama. U pozadini huliganizma njemačkih navijačkih grupa dominirala je nacistička ideologija, dok su ruske, španjolske, latinoameričke, grčke i poljske navijačke grupe neredima ispoljavale svoje frustracije s tendencijom preobražaja u organizirane kriminalne grupe.¹⁰

Povijesni presijek upućuje na konstataciju da se huliganizam od samog početka nije ispoljavao istom onom žustrinom koja ga odlikuje u narednom periodu. Ne samo da se u različitim vremenskim razdobljima ispoljavao u raznovrsnim formama i oblicima, već je primjetna i raznovrsnost njegovih uzroka. U ovom uzročno-posljedičnom odnosu, percepcija o pristrasnosti suđenja, nije mogla izazvati katastrofalne posljedice, kao što su to učinile duboke frustracije. Reakcija na međunarodnom nivou bila je uvjetovana momentom kada su huliganski postupci dosegli svoj vrhunac.

MEĐUNARODNOPRAVNA ZAŠTITA OD NASILJA NA SPORTSKIM PRIREDBAMA

Nakon tragedije na stadionu *Heysel*, međunarodna zajednica je na ozbiljan i sveobuhvatan način pristupila problemu nasilja na športskim natjecanjima i drugim športskim manifestacijama. Na međunarodnom planu, usvojeni su važni dokumenti koji fokus stavljaju ne samo na nasilje na športskim natjecanjima, već i njegov najteži oblik, huliganizam.

⁹ Više: Christopher Rowland, *From Where I Was Standing: A Liverpool Supporter's View of the Heysel Stadium Tragedy*, GPRF Publishing, Oxford, 2009, Chapter 6.

¹⁰ Dokumentarni film "Panorama", <https://www.youtube.com/watch?v=vKoYjOGOzXQ>, 01.08.2020.

U razdoblju do 1985. godine usvojene su dvije značajne preporuke: Preporuka Parlamentarne skupštine Vijeća Europe od 28. siječnja 1983. godine¹¹ i Preporuka Vijeća ministara o smanjenju nasilja na sportskim događajima, a posebno na nogometnim utakmicama, od 19. ožujka 1984. godine¹². Posvećujući se značajnim dijelom predmetnoj tematici, prva Preporuka predviđa obrazovne mjere i mjere kulture ponašanja, ne bi li se, koliko je moguće, smanjio obim nasilja u sportu. Druga, nešto drugačije konstrukcije, ali ne i manje značajna, predstavlja osnovne principe koji se primenjuju u postupku priprema za usvajanje naknadnih dokumenata.

Najznačajniji međunarodni dokument, kojim se na sistematičan i sveobuhvatan način pristupa problemu nasilja u sportu, usvojen je od strane Vijeća Evrope 19. kolovoza 1985. godine. Riječ je o Europskoj konvenciji o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na športskim priredbama, posebno na nogometnim utakmicama (*European Convention on Spectator Violence and Misbehaviour at Sports Events and in particular at Football Matches*).¹³ Osnovna namjera donošenja ove konvencije ogleda se u tome da spriječi nasilje i nedolično ponašanje od strane gledatelja, da osigura sigurnost gledatelja tijekom športskih natjecanja kao i da se uspostavi nadzor nad spriječavanjem nasilja. Konvencija je stupila na snagu dva mjeseca nakon usvajanja, 1. studenog 1985. godine, da bi potom bila potpisana i ratificirana od strane tadašnje SFRJ 1990. godine,¹⁴ a usvojena od strane Hrvatske 1994. godine.¹⁵

¹¹ Recommendation 963 of the Cultural and educational means of reducing violence, CoE, Strasbourg, 1983. <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=14997&lang=en>, 01.09.2020.

¹² Recommendation No. R (84) 8 of the Reduction spectator violence at sports events, particularly at football matches, CoE, Strasbourg, 1984, <https://rm.coe.int/native/09000016804e8d55>, 01.09.2020.

¹³ European Convention on Spectator Violence and Misbehavior at Sports Events and in particular at Football Matches, <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Htm/120.htm>. 01.09.2020.

¹⁴ Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama, posebno na fudbalskim utakmicama, *Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori*, br. 9/90.

¹⁵ Odluka o objavljivanju mnogostranih međunarodnih ugovora kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju pristupa (akcesije) – Europske konvencije o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na športskim priredbama, posebice na nogometnim utakmicama (Konvencija 120), Strasbourg, 19. kolovoza 1984, *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 6/94.

Činom potpisivanja, države su preuzele obavezu da u svojim nacionalnim zakonodavnopравnim okvirima predvide sve mjere i preporuke sadržane u Konvenciji, i u skladu s tim neizostavno ih sprovedu u praksi.¹⁶

Značajan sadržaj Konvencije iz 1985. godine usvojen je i u Konvenciji o integriranom pristupu sigurnosti, zaštiti i uslugama na nogometnim utakmicama i drugim športskim priredbama (*The Council of Europe Convention on an Integrated Safety, Security and Service Approach at Football Matches and Other Sports Events*),¹⁷ na način da će države ratificiranjem ove konvencije, staviti izvan snage Konvenciju iz 1985. godine.

Naime, Konvencija iz 1985. godine bila je u cijelosti obvezujući dokument sve do 2013. godine kada je Odbor ministara Vijeća Europe donio zaključak kako nije usklađena s iskustvima i da je zastarjela.¹⁸ Možemo s opravdanošću reći kako Konvencija iz 2016. godine predstavlja jedini međunarodni pravno obvezujući dokument s integriranim pristupom koji se zasniva na tri bitna elementa u zaštiti nasilja na športskim natjecanjima: sigurnost, zaštita i usluge.

Valja spomenuti Rezoluciju Vijeća Europe od 3. lipnja 2010. (*Council Resolution of 3 June 2010 concerning an updated Handbook with Recommendations for international police cooperation and measures to prevent and control violence and disturbances in connection with football matches with an international dimension, in which at least one Member state is involved* 2010/C 165/01) koja predstavlja dopunjeni tekst Priručnika s preporukama za internacionalnu policijsku suradnju uključujući mjere prevencije u kontroli nasilja i nereda vezano za nogometne utakmice s internacionalnom dimenzijom u kojima je uključena bar jedna država članica.¹⁹

¹⁶ V. Dejan Šuput, "Pravni okvir koji uređuje borbu protiv nasilja na sportskim priredbama u evropskim državama", *Strani pravni život*, br. 1, Beograd, 2010, 233–263.

¹⁷ The Council of Europe Convention on an Integrated Safety, Security and Service Approach at Football Matches and Other Sports Events, <https://www.coe.int/en/web/sport/safety-security-and-service-approach-convention>, više: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680666d0b>, 01.09.2020.

¹⁸ Više v. Damir Primorac, Marko Pilić, "Sigurnost i zaštita na nogometnim utakmicama i ostalim i ostalim sportskim priredbama prema rješenjima Konvencije Vijeća Europe CETS br. 218", *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, tom 56, br. 2, Split, 2019, 401–419.

¹⁹ Council Resolution of 3 June 2010 concerning an updated Handbook with Recommendations for international police cooperation and measures to prevent and control violence and disturbances in connection with football matches with an international dimension, in which at least one Member state is involved 2010/C 165/01, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:165:0001:0021:EN:PDF>, 01.09.2020. Više o preventivnim mjerama, v. Mirjana Margetić, Krunoslav Borovec, "Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima – preventivne i repre-

Nadalje, od izuzetne važnosti je Preporuka Stalnog odbora Vijeća Europe o sigurnosti, sigurnosti i uslugama na nogometnim utakmicama i drugim sportskim događajima (*Recommendation Rec (2015) 1 of the Standing Committee on Safety, Security and Service at Football Matches and other Sports Events*)²⁰ kojom su zamijenjene Preporuke Vijeća Europe koje su donesene s ciljem provođenja mjera na polju sprječavanja i suzbijanja nasilja na sportskim natjecanjima: Preporuka 88/2 o pripremi velikih događaja (*Recommendation on on preparation for major events*), Preporuka 89/1 o smjernicama za prodaju karata (*Recommendation on guidelines for ticket sales*), Preporuka 87/1 o prodaji i konzumiranju alkoholnih pića, (*Recommendation on alcohol sales and consumption*), Preporuka 87/2 o pretresu masa (*Recommendation on crowd searches*), Preporuka 89/2 o sveobuhvatnom izveštaju o mjerama u borbi protiv huliganizma (*Recommendation on comprehensive report on measures to counter hooliganism*), Preporuka 90/1 o smjernicama za stranke za provođenje čl. 5 Konvencije: identifikaciju i tretman prijestupnika (*Recommendation on guidelines to the Parties for the implementation to Article 5 of the Convention: identification and treatment of offenders*), Preporuka 88/1 o policijskoj suradnji (*Recommendation on police co-operation*), Preporuka 93/1 o mjerama koje moraju poduzeti organizatori nogometnih utakmica i javne vlasti (*Recommendation to Parties on Measures to be taken by the Organisers of Football Matches and Public Authorities*), Preporuka 97/1 o korištenju standardnih obrazaca za razmjenu policijskih obavijesti povodom visoko rizičnih sportskih događaja (*Recommendation on the use of standard forms for the exchange of police intelligence concerning high risk sports events*), Preporuka stranaka o kontrolnom popisu mjera koje trebaju poduzeti organizatori stručnih sportskih događaja i od strane javnih vlasti, 2007 (*Recommendation to parties on the Checklist of measures to be taken by the organisers of professional sporting events*), Preporuka 94/1 Stalne komisije Konvencije o mjerama koje se moraju poduzeti u pogledu održavanja sportskih natjecanja u sportskim halama, a uključuju visok stupanj rizika (*Recommendation to parties on measures to be taken by organisers and public authorities concerning high-risk indoor sports events*), Preporuka 99/3 o identifikaciji i postupanju s prijestupnicima i razmjeni obavještajnih podataka na europskom

sivne mjere sudova i policije”, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, tom 22, br. 2, Zagreb, 2015, 589–634.

²⁰ Recommendation Rec (2015) 1 of the Standing Committee on Safety, Security and Service at Football Matches and other Sports Events, Strasbourg, 4 August 2015, <http://www.icsspe.org/system/files/CoE%20-%20Recommendation%20on%20Safety%2C%20Security%20and%20Service%20at%20Football%20Matches%20and%20other%20Sports%20Events.pdf>, 01.08.2020.

prvenstvu u nogometu (EURO 2000), Preporuka 1434/1999 Parlamentarne skupštine Vijeća Europe – nogometni huliganizam, Preporuka 99/1 o redarskoj službi (*Recommendation on stewarding*), Preporuka 99/2 o uklanjanju ograda na stadionima (*Recommendation on removal of fences in stadiums*), Preporuka 2001/6 o sprječavanju rasizma, ksenofobije i rasne netrpeljivosti u sportu (*Recommendation on the prevention of racism, xenophobia and racial intolerance in sport*), Preporuka 2002/1 o smjernicama za prodaju karata na međunarodnim nogometnim utakmicama–klubova i reprezentacija (*Recommendation on guidelines for ticket sales at international football matches – teams and nations*), Preporuka o korištenju pirotehničkih sredstava na sportskim događajima, 2008 (*Recommendation on the use of pyrotechnical devices at sports events*), Preporuka 2003/1 Stalne komisije o ulozi društvenih i edukacijskih mjera u prevenciji nasilja u sportu i priručnika o prevenciji nasilja u sportu (*Recommendation of the Standing Committee on the role of the social and educative measures in the prevention of violence in sport and the handbook on the prevention of violence in sport*), Preporuka o kontrolnoj listi mjera koje treba poduzeti organizator profesionalnog sportskog događaja i od strane javnih vlasti, 2008 (*Recommendation on the checklist of measures to be taken by the organisers of professional sporting events and by the public authorities*),

Preporuka o korištenju javnih površina tijekom velikih sportskih događaja, 2009 (*Recommendation on the use of public viewing areas at large scale sports events*), Preporuka o dijalogu i interakciji s navijačima, 2012 (*Recommendation Rec (2012) 1 of the Standing Committee on dialogue and interaction with fans*),²¹ Preporuka Vijeća Europe o smjernicama za prevenciju i suzbijanje nereda koji su povezani s nogometnim utakmicama (*Council Recommendation of 22 April 1996 on guidelines for preventing and restraining disorder with football matches – 96/C 131/01*).²² Jedan od ciljeva Preporuke iz 1996. godine je da klasifikacijom navijača u nekoliko kategorija (mirni navijači, navijači skloni neredu i konfrotaciji (imajući u vidu i one pod djelovanjem alkohola) i nasilni navijači ili organizatori nasilja), pripremi teren na kojem bi policija koordinacijom svojih kapaciteta mogla pružiti adekvatan i efikasan odgovor u svakoj mogućoj situaciji.

²¹ Recommendation Rec (2012) 1 of the Standing Committee on dialogue and interaction with fans, Strasbourg, 16 January 2012, <http://www.sdeurope.eu/wp-content/uploads/2017/11/CoE-recommendation-Fan-dialogue-2012.pdf>, 01.08.2020.

²² Council Recommendation of 22 April 1996 on guidelines for preventing and restraining disorder with football matches - 96/C 131/01, Official Journal C 131, 03/05/1996 P. 0001–0011, [https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996Y0503\(02\):EN:HTML](https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996Y0503(02):EN:HTML), 01.08.2020.

Sistematski pristup sprječavanju i suzbijanju nasilja i nedoličnog ponašanja na športskim natjecanjima, nogometnim utakmicama i onima koje se organiziraju povodom drugih vrsta sportova, prije svega čine preventivne mjere koje se zasnivaju na činjenju određenih radnji ili njihovoj zabrani kako ne bi došlo do pojave nasilja ili nedoličnog ponašanja na športskim terenima. Valja istaknuti sljedeće preventivne mjere: zabrana pristupa stadionima osobama koja su već registrirana kao počinitelji određenih prijestupa, prekršaja ili kaznenih djela, zabrana ili ograničenje prodaje alkoholnih pića na/u sportskim objektima kao i u njihovoj blizini, rigorozne kontrole pri samom ulazu u sportski objekt, poput strogih kontrola prodaje karata, sigurnosnih kontrola (pregled osoba, oduzimanje oružja i opasnih predmeta), pravljenje distance (fizičko razdvajanje) grupa navijača. Posebna pažnja posvećena je dizajniranju sportskih objekata tako da su na stadionima postavljene barijere ne bi li gledatelji mogli biti sigurni.

U suprotnoj situaciji, upućuje se na odgovornost organizatora športskih natjecanja. Iz navedenih mjera prevencije uočava se da su one internog i eksternog karaktera te da obuhvaćajući svaki segment kontrole uistinu i mogu postići željene efekte. Valja istaći kako su nužne i mjere suradnje između sportskih klubova, organizatora sportskih natjecanja i policije, kao i one na kojima se zasniva suradnja među pravosudnim organima. Zadnje navedena ima za svrhu da se uvidom u kaznenu evidenciju ustanovi da li je osoba već osuđivana za nasilje te da se, sukladno dobivenom pozitivnom odgovoru, isključi iz sportskog objekta gdje se održava športsko natjecanje, ili da se, ukoliko se radi o međunarodnom športskom događaju, ustupi sudski postupak državi čijeg je podrijetla osoba koja je identificirana kao rizična.²³ Ne bi li se na adekvatan način osigurala primjena mjera s ciljem suzbijanja i sprječavanja nasilja u sportu, Vijeće Europe s predstavnicama država članica razmjenjuju informacije te uspostavlja koordinaciju pri organiziranju međunarodnih sportskih događaja.

Na kraju, možemo konstatirati da se značajni međunarodni izvori nalaze i u propisima međunarodnih nogometnih organizacija, FIFA (*Fédération Internationale de Football Association*) i UEFA (*Union of European Football Associations*), od kojih se mogu izdvojiti disciplinski akti kojima se propisuju i sankcioniraju disciplinski prekršaji. Kazne koje se mogu izreći su uglavnom novčane kazne za nogometne klubove, udaljenje publike s nogometnih utakmica, ali i isključenje s međunarodnih natjecanja čiji su organizatori navedene organizacije.²⁴

²³ Više, <http://www.inbrief.co.uk/football-law/football-hooliganism.htm#>, 01.09.2020.

²⁴ Dejan Šuput, "Propisi FIFA i UEFA protiv nasilja na fudbalskim utakmicama – problem preklapanja nadležnosti države i sportskih organizacija", *Bezbednost*, Tom 54, br. 1, Beograd, 2012, 167.

ZAŠTITA OD NASILJA NA ŠPORTSKIM NATJECANJIMA
U KAZNENOM ZAKONODAVSTU REPUBLIKE HRVATSKE

Kazneni zakon kao lex generalis

Kazneni zakon kao *lex generalis* propisuje kaznena djela koja se odnose na nasilje na javnim skupovima, to su: *Nasilničko ponašanje* (članak 323.a) i *Izazivanje nereda* (članak 324).²⁵

Kazneno djelo nasilničkog ponašanja čini osoba koja drugu osobu dovede u ponižavajući položaj (nasiljem, zlostavljanjem, izivljavanjem ili drugim osobito drskim ponašanjem) na javnom mjestu, a da time nije počinjeno teže kazneno djelo.²⁶ Da bi se radilo o ovom kaznenom djelom potrebno je, dakle, da se ostavare sljedeće pretpostavke: 1) da je jedna osoba drugu dovela u ponižavajući položaj; 2) da je pri tome upotrijebila nasilje, zlostavljanje, izivljavanje ili neki drugi oblik osobito drskog ponašanja; 3) da se nasilničko ponašanje dogodilo na javnom mjestu; te 4) da počinjenjem ovog kaznenog djela nije počinjeno neko drugo teže kazneno djelo kojim bi se ovo kazneno djelo isključilo. Zakonom je propisana kazna zatvora u trajanju do tri godine.

Kazneno djelo izazivanja nereda čini osoba koja sudjeluje u mnoštvu ljudi koje ugrožava javni red na način da potiče mnoštvo na nasilje, nasiljem prema drugim osobama ili stvarima ili prijetnjom da će počinuti nasilje.²⁷ Ovo je temeljni oblik kaznenog djela za koje je zakonom predviđena kazna zatvora do tri godine. Kvalifikatorni oblik ovog kaznenog djela propisan je zakonom, a o njemu se radi ukoliko postoje kvalifikatorne okolnosti pri počinjenju djela: da je počinjeno iz mržnje, da je počinjeno prema većem broju osoba, da je počinjeno uz uporabu oružja ili opasnog oruđa ili je njegovim počinjenjem doveden u opasnost život ili tijelo druge osobe ili je njegovo počinjenje dovelo do znatne imovinske štete.²⁸ Za kvalifikatorni oblik kaznenog djela izazivanja nereda, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Kaznenim zakonom inkriminirano je i kazneno djelo *Javno poticanje na nasilje i mržnju* člankom 325, koje čini osoba koja putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način javno potiče ili javnosti učini dostupnim letke, slike ili druge materijale kojima se poziva na na-

²⁵ Kazneni zakon RH, *Narodne novine*, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19.

²⁶ Kazneni zakon RH, čl. 323.

²⁷ Kazneni zakon RH, čl. 324.

²⁸ Kazneni zakon RH, čl. 324, st. 2.

silje ili mržnju usmjerenu prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, jezika, podrijetla, boje kože, spola, spolnog opredjeljenja, rodnog identiteta, invaliditeta ili kakvih drugih osobina.²⁹

U odnosu na neredu na športskim natjecanjima, navedeno kazneno djelo može počinuti osoba koja opisanim radnjama potiče na nasilje i mržnju na javnom skupu odnosno športskom natjecanju. Zakonom je propisana kazna zatvora do tri godine, a kažnjiv je i pokušaj. Organizator ili vođa grupe ovog kaznenog djela kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.³⁰ Samo sudjelovanje u činjenju kaznenog djela javnog poticanja na nasilje i mržnju kažnjivo je kaznom zatvora do jedne godine.³¹ Valjalo bi razmisliti o inkriminiranju *Nasilja na športskim natjecanjima* kao samostalnog kaznenog djela.

*Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima
kao lex specialis*

Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima (ZSNŠN) je donio Hrvatski sabor na sjednici 15. srpnja 2003. godine, a stupio je na snagu 31. srpnja 2003. godine.³² U posljednjih 17 godina uslijedilo je nekoliko izmjena i dopuna navedenog zakona, 2006,³³ 2009,³⁴ i 2011.³⁵ godine. Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima je *lex specialis* u odnosu na Kazneni zakon s obzirom da su njime uređene blanketne norme koje se odnose na zaštitu od nasilja na športskim događanjima i natjecanjima.

Športsko natjecanje je "svako pojedino natjecanje u okviru sustava športskih natjecanja uspostavljenog na temelju Zakona o športu, u kome se natječu domaći i gostujući športski klub, međunarodno natjecanje organizirano na području Republike Hrvatske, natjecanje u sustavu europskih i svjetskih športskih organizacija, natjecanje za koje postoji procjena mogućnosti izbijanja nereda i na-

²⁹ Kazneni zakon RH, čl. 325, st. 1.

³⁰ Kazneni zakon RH, čl. 325, st. 2.

³¹ Kazneni zakon RH, čl. 325, st. 3.

³² Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, *Narodne novine*, br. 117/03.

³³ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, stupio na snagu 6. srpnja 2006. godine, *Narodne novine*, br. 71/06.

³⁴ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, stupio na snagu 16. travnja 2009. godine, *Narodne novine*, br. 43/09.

³⁵ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, stupio na snagu 31. ožujka 2011. godine, *Narodne novine*, br. 34/11 i 68/12-OU SRH.

silja, te natjecanje u inozemstvu u kojem sudjeluje reprezentacija ili športski klub iz Republike Hrvatske”.³⁶

Navedena definicija proširena je u odnosu na prvotno zakonsko uređenje, tako da obuhvaća i međunarodni element, koji pokriva natjecanja u sastavu svjetskih organizacija na području Republike Hrvatske i u inozemstvu. Zakonodavac je navedeni zakon donio sa svrhom da gledatelji, natjecatelji i svi drugi sudionici športskog natjecanja ili športske priredbe budu sigurni, te da stvori okruženje koje sprječava, suzbija i sankcionira nered i nedolično ponašanje, prije, za vrijeme i nakon športskog događanja.³⁷ Zakon taksativno navodi što se sve smatra protupravnim ponašanjem, a koje se može ostvariti od polaska na športsko natjecanje, tijekom putovanja na natjecanje, tijekom trajanja samog športskog natjecanja pa sve do povratka kući. Protupravnih ponašanja ima 11, to su:

1. “posjedovanje ili konzumiranje alkoholnih pića i drugih pića koja sadrže više od 6% alkohola, droga, te posjedovanje pirotehničkih sredstava, oružja i drugih sredstava pogodnih za nanošenje ozljeda ili za stvaranje nereda i nasilja,

2. pokušaj unošenja ili unošenje u športski objekt alkoholnih pića, droga, pirotehničkih sredstava, oružja i drugih predmeta koji su prema prosudbi redara pogodni za nanošenje ozljeda ili za stvaranje nereda i nasilja,

3. pokušaj ulaska, dolazak i boravak na prostoru športskog objekta u alkoholiziranom stanju iznad 0,50 g/kg, odnosno odgovarajući iznos miligrama u litri izdahnutog zraka,

4. maskiranje lica kapom, maramom ili na drugi način radi prikrivanja identiteta,

5. pokušaj unošenja, unošenje i isticanje transparenta, zastave ili druge stvari s tekстом, slikom, znakom ili drugim obilježjem kojima se iskazuje ili potiče mržnja ili nasilje na temelju rasne, nacionalne, regionalne ili vjerske pripadnosti,

6. bacanje predmeta u natjecateljski prostor ili gledateljski prostor,

7. pjevanje pjesama ili dobacivanje poruka čiji sadržaj iskazuje ili potiče mržnju ili nasilje na temelju rasne, nacionalne, regionalne ili vjerske pripadnosti,

8. paljenje i bacanje pirotehničkih sredstava,

9. paljenje ili uništavanje na drugi način navijačkih rekvizita i drugih predmeta,

10. pokušaj nedopuštenog ulaska ili nedopušten ulazak u natjecateljski prostor ili u gledateljski prostor ili prostor koji je namijenjen sucima ili drugim osobama koje sudjeluju u športskom natjecanju,

³⁶ Čl. 3. Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima.

³⁷ Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, čl. 1.

11. boravak i zadržavanje na mjestu u gledateljskom prostoru za koje se ne posjeduje ulaznica ili odgovarajuća isprava izdana od strane organizatora.”³⁸

Nameće se zanimljivo pitanje, da li osoba čini protupravno ponašanje ukoliko dolazi na športsko natjecanje već u alkoholiziranom stanju ili pod utjecajem droga i/ili sličnih opijata. Ako bi bilo dozvoljeno policijskim službenicima da provedu test alkoholiziranosti takvih osoba na mjestu gdje se događa športsko natjecanje, takva osoba bila bi u prekršaju. Prijedlogom Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima predlaže se da se protupravno ponašanjem smatra i sam pokušaj ulaska, dolazak i boravak na prostoru športskog objekta pod utjecajem droga i/ili u alkoholiziranom stanju iznad 0,50 g/kg kao i odbijanje osobe da se podvrgne testu na mjerenje prisutnosti alkohola ili droga u organizmu.³⁹ Usvajanjem navedene novele omogućilo bi se postupanje policije prema osobi koja je u vidno alkoholiziranom stanju ili vidno pod utjecajem droga na način da ju smije podvrgnuti testu kako bi se isto dokazalo i utvrdilo.

Zakonom su kao kaznenopravne sankcije koje se mogu izreći punoljetnim počiniteljima prekršaja propisane: novčana kazna, kazna zatvora i zaštitne mjere, dok se maloljetnim počiniteljima prekršaja mogu izreći odgojne mjere, s tim da policija o maloljetnim počiniteljima prekršaja mora obavijestiti njihove roditelje ili staratelje kao i centar za socijalnu skrb. Kao deliktne radnje propisane Zakonom o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima su: Sudjelovanje u tučnjavi ili napadu na gledatelje ili druge osobe, Organiziranje nasilja na športskim natjecanjima, Uništavanje stvari ili imovine na športskom natjecanju i Nepoštivanje mjera i zabrana. Navedeni delikti bili su prvotno tretirani kao prekršaji, da bi izmjenom i dopunom Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima iz 2011. godine, bili propisani kao kaznena djela, a koje ćemo u nastavku rada pobliže pojasniti.

Sudjelovanje u tučnjavi ili napadu na gledatelje ili druge osobe (članak 31.a) čini osoba koja sudjeluje u tučnjavi ili napadu na druge osobe za vrijeme odlaska na športsko natjecanje, trajanja športskog natjecanja ili povratka sa športskog natjecanja, ukoliko neka osoba bude teško tjelesno ozlijeđena. Pod pojmom “druge osobe” podrazumijevaju se službene osobe, športaši i redari. Kazna koja se može izreći počinitelju za samo sudjelovanje u tučnjavi ili napadu je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine. Zakonom je predviđen i kvalifikatorni oblik ovog ka-

³⁸ Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, čl. 4, st. 1.

³⁹ Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, https://sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-11-29/095401/PZ_803.pdf, 01.09.2020.

znenog djela o kojem će se raditi ukoliko je kao posljedica nastupila smrt neke osobe, u tom slučaju će se počinitelj kazniti za samo sudjelovanje kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina. Kaznena odgovornost predviđena je i za organizatora i/ili vođu grupe koja počini kazneno djelo sudjelovanja u tučnjavi ili napadu na gledatelje ili druge osobe, s tim da mu se može izreći kazna zatvora od jedne do osam godina, odnosno kazna zatvora od tri do deset godina, ukoliko se radi o kvalifikatornom obliku kaznenog djela. Zakonom je predviđen i slučaj kada se neće raditi o navedenom kaznenom djelu, ako je osoba u tučnjavu uvučena bez svoje krivnje ili je sudjelovala u tučnjavi kako bi razdvojila druge sudionike ili sama sebe branila.

Organiziranje nasilja na športskim natjecanjima (članak 31.b) čini osoba koja organizira ili vodi grupu ljudi koja zajednički za vrijeme odlaska na športsko natjecanje, trajanja športskog natjecanja ili povratka sa športskog natjecanja sudjeluje u tučnjavi ili napadu na druge gledatelje ili osobe, a pri tome dođe do tjelesnog ozlijeđivanja neke osobe ili oštećenja ili uništenja tuđe stvari ili imovine veće vrijednosti. Drugim osobama smatraju se redari, službene osobe organizatora natjecanja i športaši. Zakonom je za navedeno djelo predviđena kazna od jedne do pet godina.

Uništavanje stvari ili imovine na športskom natjecanju (članak 31.c) čini osoba koja za vrijeme odlaska na športsko natjecanje, trajanja športskog natjecanja ili povratka sa športskog natjecanja ošteti, izobličiti, uništi ili učini neuporabljivom tuđu stvar ili imovinu veće vrijednosti. Predviđena je zakonom novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Nepoštivanje mjera i zabrana (članak 31.d) čini osoba koja se nalazi ili zatekne na prostoru športskog objekta (ili se njezino prisustvo na drugi način utvrdi) za vrijeme trajanja propisane zaštitne mjere, sigurnosne mjere ili zabrane prisustvovanja športskom natjecanju, koje su propisane Zakonom o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima. Za nepoštivanje izrečenih mjera i zabrana može se izreći novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

Valja naglasiti da bi bilo poželjno da se odredbe o prekršajima, kaznenim djelima kao i odredbe o protupravnim ponašanjima navedene u Zakonu o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima propišu u zasebnim glavama Zakona te usklade s drugim odredbama Zakona o policijskim poslovima i ovlastima,⁴⁰ Prekršajnog zakona⁴¹ i Kaznenog zakona.⁴² Dobrim rješenjem u Prijedlogu novog

⁴⁰ Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, *Narodne novine*, br. 76/09, 92/14, 70/19.

⁴¹ Prekršajni zakon, *Narodne novine*, br. 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 70/17, 118/18.

⁴² Kazneni zakon, *Narodne novine*, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19.

zakona smatramo i odredbu prema kojoj se prekršajem smatra i pozivanje, poticanje ili sudjelovanje u tučnjavi ili napadu na druge gledatelje i druge osobe pri čemu je došlo do male štete, kao rezultat oštećenja ili uništenja objekta u kojem se održava športsko natjecanje.

Bitno je da novela zakona dovede do veće sigurnosti na športskim natjecanjima, kako za gledatelje tako i za sve osobe koje su uključene u organizaciju i samo športsko natjecanje. Usvajanjem izmjena koje se odnose na činjenje prekršaja samim time što ste pristupili prostoru u kojem se održava športsko natjecanje u alkoholiziranom stanju ili pod utjecajem droga ili drugih opijata, znatno doprinosi subjektivnom osjećaju građana/gledatelja koji namjeravaju ići (prisustvovati i gledati) na športski događaj. Ovo predloženo rješenje govori i u prilog mogućeg smanjenja broja policijskih službenika na mjestu održavanja športskog natjecanja, iz razloga što će gledatelji i navijači,⁴³ koje su već došli pod utjecajem alkohola ili drugih sredstava biti odmah, pri njihovu uočenju i identificiranju, udaljeni s mjesta održavanja natjecanja.

Ugled Republike Hrvatske u medijima vidno je narušen zbog prozivanja učestalog činjenja nereda na športskim natjecanjima i nereda vezanih uz športska natjecanja (prije i poslije samog natjecanja), tako bi navedene predložene izmjene i dopune Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima zasigurno osigurale manji negativni dojam u medijima pa time i u javnom mnijenju oko nedolichnih i protupravnih ponašanja na športskim natjecanjima.

Zakonom o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima su propisani i prekršaji koje mogu počinuti fizičke osobe kao organizatori športskog natjecanja: "ukoliko ne poduzmu mjere radi sprječavanja i suzbijanja nereda i nasilja na športskom natjecanju, ukoliko odbiju surađivati s nadležnim policijskim tijelom i postupati po nalogu policije glede otklanjanja uočenih nedostataka u postupku pripreme, organizacije i održavanja športskog natjecanja, ukoliko nema redarsku službu ili nema dovoljan broj redara na športskom natjecanju, ukoliko omogućiti da poslove redara obavljaju osobe koje nemaju oznaku ili natpis koji označava da su pripadnici redarske službe, ukoliko kao redara zapošljava ili koristi osobu koja nije osposobljena za poslove redara, ukoliko ne dostavi na zahtjev policije zapis video nadzora športskog objekta, ukoliko ne osigura odgovarajući prostor za parkiranje autobusa i osobnih automobila, ukoliko ulaznim i izlaznim vratima športskog objekta ne rukuje osposobljeno osoblje, ukoliko se ulazna i izlazna vrata športskog objekta, prostor za prodaju ulaznica, rampe za usmjeravanje gledatelja, prolazi (tuneli) i stepenice ne nalaze pod stalnim nadzorom redara, ukoliko pri-

⁴³ Više o navijačima v. Zoran Jovanovski, Vanda Božić, Saša Atanasov, "Nasilje na sportskim priredbama i uloga medija", *Pravni život*, br. 9, Beograd, 2019, 503–520.

je održavanja športskog natjecanja nije provedeno pretraživanje športskog objekta ili dijela športskog objekta u kojem se organizira športsko natjecanje i na kojem se smještaju gledatelji, ukoliko sustav obavještavanja gledatelja koristi za namjene koje nisu dopuštene, ukoliko na prostoru športskog objekta dopusti prodaju i distribuciju alkoholnih pića, ukoliko športsko natjecanje održava noću, a športski objekt nije opremljen samostalnim izvorom električne energije te ukoliko športski objekt ne otvori dovoljno rano kako bi se izbjegle gužve i neredi prilikom ulaska gledatelja u športski objekt.”⁴⁴ Uz fizičku osobu koja organizira športsko natjecanje, prekršajno će odgovarati i fizička osoba obrtnik ili osoba koja obavlja drugu samostalnu djelatnost kao organizator športskog natjecanja, zatim pravna osoba kao organizator športskog natjecanja, ali i odgovorna osoba pravne osobe organizatora športskog natjecanja.

U nastavku donosimo primjer osuđujuće presude Prekršajnog suda Republike Hrvatske prema kojoj je kriva pravna osoba i odgovorna osoba pravne osobe: “... u ponašanju okrivljenika kritične zgrade ostvarila su se sva pravna obilježja prekršajnih djela koja im se stavljaju na teret radi čega su proglašeni krivima i kažnjeni po zakonu što su ... na nogometnom stadionu ... tijekom priprema i organizacije osiguranja nogometne utakmice I Hrvatske nogometne lige koja se odigrala između HNK ... i NK ... na stadionu ... dana ... u svojstvu organizatora HNK ... i odgovorne osobe organizatora... ... propustili poduzeti sve potrebne mjere i radnje radi sprječavanja i suzbijanja nereda i nasilja na športskom natjecanju, budući su za održavanje reda i mira u športskom objektu angažirali osobe koje nisu osposobljene za obavljanje poslova redara, zbog kojeg propusta je došlo do činjenja protupravnih ponašanja od strane posjetitelja i to na sjevernoj i istočnoj tribini tijekom odigravanja drugog poluvremena gore navedene nogometne utakmice i to u prvoj polovici drugog poluvremena u 61. minuti susreta i tu u vidu protupravnog aktiviranja preko 50 komada raznih pirotehničkih sredstava tipa bengalske baklje, dimne kutije, topovski udari, od kojih su neka ubačena i u natjecateljski prostor tj. travnjak, zbog čega je glavni sudac prekinuo odigravanje utakmice u trajanju od dvije minute, čime su počinili prekršaj iz čl. 5. st. 1. Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima (NN 107/03, 71/06, 43/09 i 24/11), a kažnjiv za pravnu osobu po čl. 37. st. 1. t. 1. i 3. Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, a za odgovornu osobu pravne osobe po čl. 37. st. 1. t. 1. i 4. Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima.”⁴⁵

⁴⁴ Čl. 37, st. 1. Zakon o sprečavanju nereda na športskim natjecanjima.

⁴⁵ Iz presude Prekršajnog suda Republike Hrvatske, <http://pak.hr/cke/obrazovni%20materijali/Zakon%20o%20sprje%C4%8Davanju%20nereda%20na%20sportskim%20natjecanjima,%20priiru%C4%8Dnik%20za%20polaznike.pdf>, 01.09.2020.

Prema navedenom Zakonu, fizička osoba koja je vlasnik ili korisnik športskog objekta bit će odgovorna za prekršaj ukoliko na športskom objektu nema neprekidni videonadzor s mogućnošću ispisa i pohranjivanja snimljenog zapisa, uređaj za brojanje i kontrolu ulaznica te sustav za obavještanje gledatelja, kao i ukoliko ulazna i izlazna vrata športskog objekta, prostor za prodaju ulaznica, rampe za usmjeravanje gledatelja, prolazi (tuneli) i stepenice nisu odgovarajuće i vidljivo označeni.⁴⁶ Za prekršaj može biti odgovorna i fizička osoba obrtnik ili osoba koja obavlja drugu samostalnu djelatnost koja je vlasnik ili korisnik športskog objekta, zatim pravna osoba koja je vlasnik ili korisnik športskog objekta, kao i odgovorna osoba pravne osobe vlasnika sportskog objekta.

Analiza stanja i kretanja nasilja na športskim natjecanjima

Prema podacima Službe za strateško planiranje, analitiku i razvoj MUP-a kroz pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2019. godini, možemo izdvojiti podatke koji se odnose na športska javna okupljanja. Ukupno je bilo 11.198 prijavljenih športskih javnih okupljanja, dok je neprijavljenih bilo svega 28. Od navedene brojke održano ih je 10.236, odnosno 91,20% od ukupno evidentiranih športskih okupljanja. Zabranjena su bila samo 3 športska javna okupljanja i to sukladno čl.28. Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima kojim se daje ovlast policiji da može temeljem slobodne ocijene i procijene, a prije početka športskog natjecanja, zabraniti njegovo održavanje ako uoči moguću opasnost vezanu za sigurnost gledatelja i natjecatelja uslijed protupravnog ponašanja gledatelja u športskom objektu i/ili u njegovoj okolici. Iako je niska i zanemariva brojka *apriori* zabranjenih športskih natjecanja u 2019. godini, valja napomenuti kako je 158 športskih natjecanja bilo odgođeno, dok je svega 1 natjecanje bilo prekinuto. Usprkos 46.846 angažiranih policajaca tijekom prošle godine na svim športskim okupljanjima, došlo je do ukupno 52 izgređa u kojima je oštećeno 6 vozila građana, 2 vozila MUP-a, te 9 vozila javnog gradskog prijevoza. Prema građanima je upotrijebljeno 13 sredstava prisile, dok je privedeno ukupno 725 građana.

Od ukupno privedenih građana u prethodnoj godini, protiv njih 637 je bila podnesena prekršajna prijava, ali i kaznena prijava protiv 11 građana. Što se tiče zadobivenih tjelesnih posljedica prilikom nanošenja ozljeda koje su nastale kao rezultat sudjelovanja u neredima na športskim najecanjima, možemo konstatirati

⁴⁶ Čl. 38. st. 1. Zakon o sprečavanju nereda na športskim natjecanjima.

relativno male brojke, 8 građana i 2 policajca su lakše ozlijeđena, 2 građana su zadobila teže ozljede, dok je 1 građanin podlegao ozljedama.⁴⁷

Ukoliko analiziramo ukupno 828 počinjenih prekršaja na športskim natjecanjima u 2019. godini prema Zakonu o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, situacija je bila sljedeća. Za 13 prekršaja bio je uručen obavezni prekršajni nalog, za 156 prekršaja je bio uručen prekršajni nalog, dok je za 606 prekršaja bio podnesen optužni prijedlog. Prekršajni postupak nije pokrenut u 52 prijave, dok se kod 1 prekršaja pregovaralo o krivnji. Slična situacija bila je i tijekom 2018. godine. Ukupno je evidentirano 863 prekršaja, što je oko 5% više u odnosu na prošlu godinu. Od sveukupno počinjenih prekršaja prema Zakonu o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima u 2018. godini, za 13 prekršaja bio je uručen obavezni prekršajni nalog, za 191 prekršaj je bio uručen prekršajni nalog, dok je za 641 prekršaj bio podnesen optužni prijedlog. Kod čak 11 prekršaja se pregovaralo o krivnji, za 1 prijavu nije pokrenut prekršajni postupak, dok je izdano 6 obavijesti o počinjenim prekršajima.⁴⁸

Pogledamo li strukturu počinitelja prekršaja iz Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima u Republici Hrvatskoj u posljednje dvije godine, dakle u 2018. i 2019. godini, valja prvo naglasiti kako je u velikoj većini (možemo slobodno reći, oko 99%) riječ o muškarcima kao počiniteljima ove vrste prekršaja. To potvrđujemo podacima prema kojima je u 2018. godini evidentirano 896 muškaraca i svega 13 žena, dok je prošle godine prekršajno prijavljeno 855 muškaraca i svega samo 1 žena.

Isto tako, potrebno je istaći kako je iz godine u godinu vidljiv silazni trend u počinjenju prekršaja na javnim športskim natjecanjima (u 2017. godini ukupno je počinjeno 1322 prekršaja, u 2018. godini 909 prekršaja, a u 2019. godini 856 prekršaja). Oko 7% počinitelja prekršaja nasilja na športskim natjecanjima u prošloj godini je maloljetno (60 od 856), dok je godinu prije broj maloljetnika bio nešto manji i iznosio oko 5,4% (49 od 909). Moramo upozoriti kako je dosta velik broj

⁴⁷ Podaci o sportskim javnim okupljanjima u 2019. godini u Republici Hrvatskoj, prema dobivenim podacima MUP-a, Službe za strateško planiranje, analitiku i razvoj, *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2019. godini*, Klasa: 953-01/19-01/1, Urbroj: 511-01-142-20-1, Zagreb, ožujak 2020, 135.

⁴⁸ Podaci o počiniteljima prekršaja prema Zakonu o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima u Republici Hrvatskoj u 2019. i 2018. godini, Podaci MUP-a, Službe za strateško planiranje, analitiku i razvoj, *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2019. godini*, Klasa: 953-01/19-01/1, Urbroj: 511-01-142-20-1, Zagreb, ožujak 2020, 133, Podaci MUP-a, Službe za strateško planiranje, analitiku i razvoj, *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2018. godini*, Klasa: 953-01/19-01/1, Urbroj: 511-01-142-19-1, Zagreb, siječanj 2019, 124.

povratnika u počinjenju ove vrste prekršaja i nasilja iako je trend opadajući, tako je u prošloj godini evidentirano njih 13,43% (115 od 856) te godinu prije njih čak 19,25% (175 od 909).⁴⁹

ZAKLJUČAK

Republika Hrvatska je pristupanjem u članstvo Europske unije, još 2013. godine, bila dužna uskladiti svoje nacionalno zakonodavstvo s pravnom stečevinom Europske unije i međunarodnim dokumentima, što je i učinila. Kazneni zakon od tada je ipak mijenjan u nekoliko navrata, iako neke veće promjene u temi našeg rada nisu uslijedile. Kaznenim zakonom propisana su tri kaznena djela koja se mogu počinuti na području odigravanja športskih natjecanja, prije, za vrijeme i nakon održanog natjecanja, to su: Nasilničko ponašanje (članak 323.a), Izazivanje nereda (članak 324) i Javno poticanje na nasilje i mržnju (članak 325). Valjalo bi razmisliti o inkriminaciji samostalnog kaznenog djela nasilja na športskim natjecanjima kojim bi se pobliže regulirala kaznena odgovornost počinitelja.

Kao najvažniji *lex specialis*, Zakonodavac je donio Zakon o sprječavanju nasilja na športskim natjecanjima kojima su definirani određeni ključni pojmovi, propisane protupravne radnje, prekršaji i kaznena djela. Sukladno tome, bilo bi dobro da se odredbe Zakona o sprječavanju nasilja na športskim natjecanjima kojima su propisana kaznena djela, prekršaji i protupravne radnje na jasniji način propišu i usklade s novim predloženim rješenjima Kaznenog zakona. Navedenog smo mišljenja pogotovo iz razloga što navedeni delikti mogu biti vrlo opasni za društvo jer mogu biti počinjeni u sastavu organiziranih kriminalnih grupa i organizacija. Bitno je za naglasiti da navijači mogu činjenjem nereda na športskim natjecanjima predstavljati vrlo ozbiljan problem kojim čine ogromnu štetu čitavoj društvenoj zajednici, stoga se preventivne i represivne mjere moraju ostvarivati kako na unutarnjem nacionalnom, tako i na međunarodnom planu.

Kao što smo vidjeli iz analize stanja i kretanja nasilja na športskim natjecanjima u posljednje tri godine, broj počinitelja prekršaja je iz godine u godinu manji, međutim zabrinjava broj povratnika. Analiza zakonskih odredbi koje se odnose na zaštitu od nasilja na športskim natjecanjima i njihove primjene u praksi govori nam u prilog razmišljanju o donošenju predloženih rješenja u ovom radu, ali isto tako i o nužnom provođenju strože sudske politike kažnjavanja.

⁴⁹ Podaci MUP-a, Službe za strateško planiranje, analitiku i razvoj, *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2019. godini*, Klasa: 953-01/19-01/1, Urbroj: 511-01-142-20-1, Zagreb, ožujak 2020, 134, Podaci MUP-a, Službe za strateško planiranje, analitiku i razvoj, *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2018. godini*, Klasa: 953-01/19-01/1, Urbroj: 511-01-142-19-1, Zagreb, siječanj 2019, 125.

SADRŽAJ – TABLE OF CONTENTS

Pravda i pravo

Justice and Law

La Justice et le Droit

UNIFIKACIJA PRAVA I PRAVNA SIGURNOST – I tom

UNIFICATION OF LAW AND LEGAL CERTAINTY – Vol. I

OSNOVNI REFERAT

INTRODUCTORY REPORT

Unifikacija prava međunarodne prodaje i pravna sigurnost
Komparativni pogled na rešenja Bečke konvencije o međunarodnoj
prodaji robe i srpskog Zakona o obligacionim odnosima

Unification of International Sales Law and Legal Certainty
A Comparative Review of the Solutions of the UN Convention on
Contracts for the International Sale of Goods (Vienna Convention)
and the Serbian Law on Obligations

– *prof. dr Jelena S. Perović Vujačić*, Predsednik Kopaoničke škole
prirodnog prava – Slobodan Perović, redovni profesor Ekonomskog
fakulteta Univerziteta u Beogradu

7

Prva katedra

First Department

PRAVO NA ŽIVOT

RIGHT TO LIFE

1. Život

Life

Pravo na život maloletnih lica i njegova zaštita u KZ Srbije
The right to the life of minors and its protection in the Criminal
Code of Serbia

– *prof. dr Đorđe Đorđević*, redovni profesor Kriminalističko-policijskog
univerziteta u Beogradu

179

615

Pandemija Korona virusa i pravo na život Coronavirus pandemic and the right to life	
– <i>dr Jovan Ćirić</i> , sudija Ustavnog suda Srbije	195
Krivično delo ugrožavanje javnog saobraćaja (čl. 289 KZ) Criminal offence of endangering public traffic (Art. 289 CC)	
– <i>prof. dr Nataša Delić</i> , redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu	221
Mesto, uloga i zadaci policije MUP RS u suzbijanju epidemije COVID-19 i zaštita života ljudi The place, role and tasks of the MOI RS – police in combating the COVID-19 epidemic and protecting people’s lives	
– <i>prof. dr Željko Nikač</i> , redovni profesor Kriminalističko-policijskog univerziteta u Beogradu	263
Mjere bezbjednosti nekad Security measures once upon a time	
– <i>prof. dr Ljubinko Mitrović</i> , redovni profesor, Ombudsman za ljudska prava Bosne i Hercegovine; <i>dr Goran Gajić</i> , savjetnik Predsjedavajućeg Savjeta ministara BiH; <i>Sonja Tomašević</i> , diplomirani pravnik, Banja Luka, Republika Srpska	279
Pravo na život deteta i ubistvo deteta The right to life of the child and the murder of the child	
– <i>mr Sretko Janković</i> , sudija Apelacionog suda u Beogradu	299
2. Zdravlje <i>Health</i>	
Javnozdravstveni propisi i pravni limiti karantina Public health regulations and legal limits of quarantine	
– <i>dr Hajrija Mujović</i> , naučni savetnik Instituta društvenih nauka u Beogradu	315
Oduzimanje licence za obavljanje lekarske delatnosti Revocation of the license to perform medical activity	
– <i>prim. dr Ivana Stojanović</i> , specijalista patolog i citopatolog, Klinički centar – Niš	339
3. Ekologija <i>Ecology</i>	
Sinergija u međunarodnom pravu životne sredine Synergy in international environmental law	
– <i>mr Gordana Petković</i> , ECOLIBRA, Agencija za ekološki konsalting, Beograd	349

Rešavanje sporova i međunarodni ugovori u oblasti životne sredine Settlement of disputes and international environmental treaties	
– <i>prof. dr Dragoljub Todić</i> , redovni profesor, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd	365
Obaveštavanje javnosti o stanju životne sredine: između stavova Komiteta za usklađenost sa Arhuskom konvencijom i preporuka Zaštitnika građana The right to be informed about the state of the environment: between decisions of Aarhus Convention Compliance Committee and recommendations of the Protector of Citizens	
– <i>dr Mirjana Drenovak-Ivanović</i> , vanredni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu	379
Zaštita od buke u životnoj sredini između prekršajne i krivične odgovornosti Environmental noise protection between misdemeanor and criminal-law liability	
– <i>Nikola Paunović</i> , doktorand Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu i ataše u Ministarstvu spoljnih poslova Republike Srbije ..	393
Zaštita životne sredine i klimatske promene kroz zaštitu ljudskih prava u sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava Environmental and climate protection aimed for protection of human rights in practice of the European Court of Human Rights	
– <i>dr Branislava Lepotić Kovačević</i> , predsednica Udruženja za pravo energetike Srbije; <i>dr Biljana Lepotić</i> , sudija Osnovnog suda u Novom Sadu	409
Pravo na dostupnost informacija o životnoj sredini u međunarodnom kontekstu Right to access environmental information in international context	
– <i>Marko Milićević</i> , Agencija za ekološki konsalting ECOLIBRA, Beograd	425
4. Sport	
<i>Sport</i>	
Liderstvo u timskom radu kao elemenat intelektualnog kapitala sportske organizacije Teamwork leadership as an element of intellectual capital of a sports organization	
– <i>prof. dr Edita Kastratović</i> , redovni profesor Fakulteta za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo, Beograd; <i>prof. dr Olja Arsenijević</i> , redovni profesor Fakulteta za poslovne studije i pravo, Beograd	439
	617

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

340.137(082)

340.131(082)

342.721(082)

**КОПАОНИЧКА школа природног права Слободан Перовић (33 ; 2020 ;
Београд)**

Unifikacija prava i pravna sigurnost : zbornik radova 33. susreta Kopaoničke škole prirodnog prava - Slobodan Perović : međunarodna naučna konferencija, Beograd, 23. decembar 2020. Tom 1 = Unification of law and legal certainty : collection of papers from the 33rd Meeting of Kopaonik school of natural law - Slobodan Perović : international scientific conference, Belgrade, december 23, 2020. Vol. 1 / [glavni i odgovorni urednik, editor in chief Jelena S. Perović Vujačić]. - Beograd : Kopaonička škola prirodnog prava - Slobodan Perović, 2020 (Novi Sad : Futura). - 619 str. ; 24 cm

Prema predgovoru ovogodišnji susret Kopaoničke škole pod stalnim naslovom "Pravda i pravo" organizovan je u formi online međunarodne naučne konferencije. - Na vrhu nasl. str.: Universitas Iuris naturalis Copaonici. - Tiraž 300. - Str. 3-4: Predgovor / Jelena S. Perović Vujačić. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija uz svaki rad. - Summaries.

ISBN 978-86-903009-8-3

ISBN 978-86-903009-7-6 (za izdavačku celinu)

а) Право -- Унификација -- Зборници б) Правна сигурност -- Зборници в) Право на живот -- Зборници г) Право на слободу и безбедност личности -- Зборници

COBISS.SR-ID 28128265